

بینوایان و دنیا کا تصویر

ژرژ سادول، مورخ و منتقد فرانسوی اعتقاد دارد بعد از رمان سه تفنگدار، رمان بینوایان یکی از رکوردداران اصلی برای تهیه فیلم و سریال به شمار می رود. در بینوایان عناصر بصری و تصویری فراوانی وجود دارد و داستان زندگی ژان والژان و عناصر دراماتیک این متن باعث توجه و اقبال فیلمسازان به این رمان بوده است. تاکنون فیلم ها و سریال های زیادی بر اساس بینوایان ساخته شده است که مهمترین آنها عبارتند از:

سال ۱۹۱۱

کارگردان: آلبر کاپه لانی؛ بازیگران: هانری کراوس، ماری ونتورا، ژ.پ. اتیه وان، میستینکت و کاپریل دوکراون؛ تهیه شده در پاته؛ بخش در چهار قسمت (با نامهای فانتین، کوزت، ماریوس، و کوزت و ماریوس)؛ هر یک سه حلقه؛ محصول فرانسه. این فیلم یکی از اولین آثاری است که بر اساس کتاب بینوایان ساخته شده است. به نوشته ژرژ سادول، فیلم کاپه لانی عمدتاً مشتق از تصاویر (موردپسند هوگر) نسخه چاپ شده و عامه پسند فرانسوی کتاب است و در آن، بخش سنگرهای خیابانی وجود ندارد. فیلم در اصل پنج ساعت طول زمانی داشته که در امریکا نسخه سه ساعته آن به نمایش درآمده است.

سال ۱۹۱۷

این فیلم اقتباسی آزاد از رمان هوگر بود که در سال ۱۹۱۷ در امریکا و به وسیله فرانک لوید ساخته شده و بازیگر آن ویلیام فارنوم در نقش ژان والژان بوده است. دیگر بازیگران فیلم جورج ماس و جول کارمن بودند و فیلم محصول کمپانی فوکس در ده حلقه بود.

سال ۱۹۲۰

این فیلم نیز ساخته آلبر کاپه لانی، فیلمساز فرانسوی، پس از رفتن به هالیوود است که یک نسخه جدید از فیلمی که خودش در سال ۱۹۱۱ ساخته بود، در امریکا بازسازی کرده است.

سال ۱۹۲۵

کارگردان و نویسنده فیلمنامه: هانری فسکور - فیلمبردار: مرویجان، لافون، دونو و آبودیه؛ بازیگران: کاپریل کابریو، ساندرامیلو وائوف، آندره رولان، رنه کارل، ژان تولو، ژان مازی لوران، پل ژرژ، ژرژ سیبیار، پل کیده، روزه و شارل باندول؛ تهیه شده در سینه رومانس تالیا؛ بخش در فرانسه در چهار قسمت؛ نسخه انگلیسی در دو قسمت؛ سی و دو حلقه، ۱. بینوایان و ۲. سنگرهای خیابانی بخش در امریکا در سال ۱۹۲۷ در یک قسمت؛ محصول فرانسه.

ژرژ سادول درباره این فیلم چنین نوشته است: «هانری فسکور این رمان را اثر تصویرگر بزرگ جهان ادب توصیف می کند که در آن افکار متعالی، احساسات و عواطف عالی و اعمال بزرگ به سبکی قدیمی بیان شده و با روحیه ای رمانتیک عجین است. در لایه لای صفحات کتاب، دست توانای نویسنده، شخصیت ها را چنان تصویر می کند که به نظر می رسد از درون زندگی واقعی بیرون کشیده شده اند.»

فیلم هانری فسکور توصیفات کتاب را به نحو کاملی به تصویر می کشد و بدین سبب، بهترین فیلمی است که تاکنون از روی این رمان ساخته شده است.»

سال ۱۹۳۴

کارگردان: ریمون پرنار؛ نویسندگان فیلمنامه: آندر، لانگ و ریمون پرنار؛ فیلمبردار: ژول کروگر؛ طراح صحنه: لویی کاره؛ موسیقی: آرتور هونه گر؛ بازیگران: هاری بائر، شارل وانل، هانری کراوس، فلرال، ژوسلین گائل، ماکس دیرلی، ژان سروه و ایوت ژیلبر؛ تهیه شده در پاته - ناتان؛ بخش در دو قسمت: ۱. ژان والژان در ۱۰۹ دقیقه و ۲. کوزت در ۱۰۰ دقیقه؛ بخش در امریکا در یک قسمت ۱۶۵ دقیقه ای؛ محصول فرانسه.

به نوشته ژرژ سادول، «نخستین روز نمایش این فیلم، سوم فوریه سال ۱۹۳۴ بود؛ یعنی، فقط چند روز قبل از شورش های خونین پاریس. این اقتباس معتبر روح داستان را القا می کند و حاوی بازی قدرتمند (و گاه بسیار قدرتمند) هاری بائر است. صحنه آرایشی فیلم بسیار عالی است. اما فیلمبرداری آن تا اندازه ای ساختگی به نظر می رسد.»

اصل این فیلم که یکی از موفق ترین فیلمهای ساخته شده بر اساس کتاب بینوایان است، ۲۰۵ دقیقه طول می کشید. این فیلم در سال ۱۹۳۳ در سه سینمای مختلف در پاریس و در سه بخش به نمایش درآمد: توفان زیر یک سقف (۱۲۰ دقیقه)، کنار دیه ها (۹۰ دقیقه) و آزادی، آزادی شیرین (۹۵ دقیقه). بعدها باتدوین مجدد، فیلم به یک نسخه ۱۶۵ دقیقه ای تبدیل شد. سپس در تدوین دیگری به صورت دو بخش با نامهای ژان والژان (۱۰۹ دقیقه) و کوزت (۱۰۰ دقیقه) درآمد. این فیلم، اولین فیلم بینوایان ناطق سینما بود.

سال ۱۹۳۵

کارگردان: ریچارد بولسلاوسکی؛ نویسنده فیلمنامه: و.پ. لپیز کومب؛ فیلمبردار: گرگ تولند؛ موسیقی: آلفرد نیومن؛ تهیه کننده: داریل اف. زانوک؛ تهیه شده در فوکس قرن بیستم؛ بازیگران: فردریک مرچ، چارلز لاتون، سدریک هاردویک، راشل هادسن، فرانسیس دریک، چان بیل، جسی رالف و فلرانس الیدیج؛ محصول امریکا؛ ۱۰۹ دقیقه؛ سیاه و سفید.

این محصول یکی از بهترین آثار ساخته شده از روی کتاب بینوایان است که به وسیله فیلمساز موفق آمریکایی، ریچارد بولسلاوسکی، ساخته شده است و بهترین افراد حرفه ای سینمای امریکا در ساختن آن همکاری داشته اند - فیلمبرداری درخشان گرگ تولند (فیلمبردار همشهری کین)، موسیقی آلفرد نیومن و بازی بسیار درخشان فردریک مارچ و چارلز لاتون. این فیلم نامزد دریافت اسکار بهترین فیلم و بهترین فیلمبردار هم بوده است. این فیلم در حفظ جزئیات و ریزه کاری های کتاب به داستان و یکتور هوگر بسیار وفادار است. تنها تفاوت در انتهای فیلم روی می دهد؛ در حالی که ژان والژان در انتهای کتاب بینوایان می میرد، در فیلم به زندگیش در کنار کوزت و ماریوس ادامه می دهد.

ساخت ماهرانه فیلم و فیلمنامه درخشان این اثر توانسته است تا تمام نظریات و اندیشه های هوگر را در قالب تصویر به خوبی منعکس کند. چنان که گفته شد، این اثر یکی از بهترین فیلم ها و اقتباس های سینمایی بر اساس رمان بینوایان است و این راحتی بسیاری از منتقدان سینمایی نیز ابراز کرده اند.

سال ۱۹۴۴

کارگردان: کمال سلیم؛ بازیگران: عباس فارس، امینه رزق، سراج منیر و فاخر کاکر؛ تهیه شده در نیل فیلم؛ حدود ۱۲۰ دقیقه؛ ساخته شده در مصر. داستان بینوایان، این بار به مصر قرن بیستم می رود و شخصیت های اصل آن اسامی عربی به خود می گیرند. ژان والژان (الشراکوی)، مسیو مادلن (شریف پاشا)، عالیجناب می ریل یل (شیخ عبدالله) و ژاور (سرهنگ فاهون). به نوشته ژرژ سادول: «مظلماً اجتماعی که بر ژان والژان رفت با میلیونها

مصری همزاد است. بامیلیونها انسانی که از فقر، جهل و بیماری رنج می برند. برای ارضای سلیقه عامه، کمال سلیم در مراسم ازدواج ماریوس (فتحی) و کوزت (سواد)، صحنه رقص و آوازی در فیلم گنجاند (جلال الشسر کاری، تاریخ سینمای مصر). با وجود پایان بازاری پسندش، این روایت یکی از بهترین روایت‌هایی است که از داستان شده است.

سال ۱۹۵۲

کارگردان: لوییس مایلستون؛ نویسنده فیلمنامه: ریچارد مورفی؛ فیلمبردار: جوزف لاشل؛ موسیقی: آلکس نورت؛ تهیه کننده: فرد کوهلمار؛ تهیه شده در کمپانی فوکس قرن بیستم؛ بازیگران: مایکل رنی، روبرت نیوتون، ادmond گوئن، دبرا پاچت، کامرون میچل، سیلویا سیدنی، السالنجستر، جیمز رابرتسون جاستیس، جوزف وایزمن و رین ویلیامز؛ سیاه و سفید؛ ۱۰۶ دقیقه؛ محصول آمریکا.

فیلم لوییس مایلستون از کتاب بینوایان اثری خشک و تقریباً بی روح است. این فیلم از سه بخش تشکیل شده است. در بخش نخست، ژان والژان نان می دزدد و زندانی می شود و در بخش دوم به مقام شهرداری شهر مون فرمه می رسد و پدرخواندگی کوزت را می پذیرد. و در بخش سوم، ژاور به دنبال اوست. در جایی که ژان والژان به ژاور اجازه می دهد برود و پس از آن ژاور اقدام به خودکشی می کند، فیلم به پایان می رسد. گفته شده است که فیلم از لحاظ تکنیکی درخشان است، ولی چنان که گفته شد، فیلم نسبتاً خشک و بی حس و حال است.

سال ۱۹۸۲

کارگردان: روبر حسین؛ موسیقی متن: امین الله حسین؛ بازی: لیتو و نتورا؛ محصول فرانسه.

این سریال تلویزیونی که در شش قسمت ۵۲ دقیقه ای تهیه شده است، مجموعاً ده میلیون دلار هزینه برداشته و به وسیله تلویزیون فرانسه ساخته شده است. این فیلم بسیاری از صحنه های داستان را فشرده کرده است. به همین دلیل حسن صحنه ها به شکل کامل خلق نمی شود و گسترش نمی یابد، هرچند که به هر حال صحنه های دیدنی نیز در این فیلم دیده می شوند. بازی لیتو و نتورا در نقش ژان والژان قابل قبول و در بعضی از صحنه ها جذاب و تماشایی است. همچنین در فیلم از رنگ استفاده خوبی شده است. چندی پیش این سریال از سیمای جمهوری اسلامی ایران پخش شد و مورد توجه تماشاگران سیمای قرار گرفت.

سریال بینوایان

کارگردان: ژان پل لوشانوا؛ نویسندگان فیلمنامه: رنه پارژاول، میشل اودیروژان پل لوشانوا؛ فیلمبردار: ژاک ناتو؛ موسیقی: ژرژوان پاری؛ طراح صحنه: سرژ پیموف، تدوین: اما لوشانوا؛ بازیگران: ژان گابن، برنار پلیه، بورویل، جانی اسپوزیتو، سرژ دژیانی، فرنان لدو، دانیل دلورم، سیلویا مونفور، جیمی اوربن، بناتریس آلن اریبا و لوسین بارو تهیه شد. در پاته - سره نا، با همکاری دفا؛ ۱۲۷ دقیقه؛ در اصل در دو قسمت: ۹۷.۱ دقیقه و ۲.۲۰ دقیقه؛ تکنی کالر، محصول مشترک فرانسه و ایتالیا؛ ۱۹۵۷؛ ۲۵ میلیمتری؛ رنگی.

سریالی که شبکه دوم سیمای این داستان زیبا پخش کرد، یکی از فیلمهای نسبتاً مناسبی است که به وسیله لوشانوا، کارگردان فرانسوی، ساخته شده است و از سریالهای قابل قبول اقتباسی به شمار می رود.

ژرژ سادول درباره این اقتباس چنین نوشته است: «مشکل این فیلم اقتباس بدون خیانت است. دنبال کردن توام با امانت یافت اثر و بیرون کشیدن روح اثری که هنوز جوان و زنده است (ژان پل لوشانوا). ژان گابن یکی از آخرین بازیهای خویش را ارائه می کند و روی هم رفته بازی برنار پلیه را در نقش ژاور تحت الشعاع قرار می دهد.»

واقعیت همین است که یک از اصلی ترین و مهم ترین محسنات این اقتباس، نه ساخت مناسب و سنجیده بی اشکال اثر، که بازی بسیار خوب ژان گابن در کنار هنرنمایی سایر دست اندرکاران این فیلم است. گابن یکی از بهترین بازیگرانی که تا به حال سینمای فرانسه و حتی می توان گفت: تاریخ سینمای جهان به خود دیده است. در اواخر عمر، نقشی زیبا و جذاب به عهده می گیرد

و بازی دیدنی و بسیار خوبی از این نقش سخت ارائه می دهد که نه فقط بازی برنار پلیه که بازی سایر هنرپیشگان فیلم را نیز تحت الشعاع خود قرار می دهد. اگرچه، سریال بینوایان در میان فیلمهای سینمایی ساخته شده از این کتاب اثر درخشانی به حساب نمی آید، اما در میان مجموعه سریالهای ساخته شده، اثری قابل تأمل است. بیشترین مشکل فیلم نبودن خلاقیت در پرداخت کلی کارگردان و وفاداری بیش از حد او به کتاب است که مانع از سینمایی تر شدن فیلم و تبدیل کامل آن از ادبیات به سینما شده است. یکی از دلایل استفاده از گوینده که متنی ادبی را روی صحنه های مختلف فیلم می خواند و در واقع، تماشاگر را از توجه و تمرکز بر تصویر دور می کند، در همین نگرش و رویکرد قابل توجیه است. با وجود این، کار مناسب فیلمبرداری، دکور و طراحی صحنه و لباس، بازی و موسیقی شنیدنی این سریال، همچنان سطح کیفی آن را در حدی قرار می دهد که می توان از این سریال در مقام اثری جذاب و دلنشین یاد کرد. سریالی که داستان انسان دوستانه و با ارزش بینوایان را به شکل تصاویری زیبا و جذاب به تماشاگر خود ارائه می دهد و او را در لذت همراهی با شخصیت‌های جالب این اثر شریک می کند.

فهرست فیلمهای شناخته شده، که براساس آثار ویکتور هوگو ساخته شده از این قرار است:

- ۱- نتردام دوپاری (کارگردان: آلیس کی - بلاش - فرانسه - ۱۹۰۶)
- ۲- ولگرد نم بخاری نم سرفت شمعدانها (- فرانسه محصول پاته - ۱۹۰۷ - بر اساس داستان بینوایان).
- ۳- سلطان تفریح می کند (کارگردان: آلبر کاپه لانی - فرانسه - ۱۹۰۹)
- ۴- نتردام دوپاری (ک: آلبر کاپه لانی - فرانسه ۱۹۱۱)
- ۵- بینوایان (کارگردان: آلبر کاپه لانی - فرانسه - ۱۹۱۴)
- ۶- نودوسه (ک: آلبر کاپه لانی - فرانسه - ۱۹۱۴)
- ۷- زیبای پاریس «نتردام دوپاری» (کارگردان: ج. گوردون ادوار در آمریکا - ۱۹۱۷)
- ۸- کارگران دری (کارگردان: آ. آنوان - فرانسه - ۱۹۱۸)
- ۹- ماریون دلورم (کارگردان: هائری کراوس - فرانسه - ۱۹۱۸)
- ۱۰- بینوایان (کارگردان: فرانک للوید - آمریکا - ۱۹۱۸)
- ۱۱- کوژپشت نتردام (کارگردان: ی. ج. کالینز - آمریکا - ۱۹۲۲)
- ۱۲- کوژپشت نتردام (کارگردان: و. لاس وورسلی - آمریکا - ۱۹۲۳)
- ۱۳- بینوایان (کارگردان: هائری فسکور - فرانسه - ۱۹۲۵)
- ۱۴- بینوایان (امریکا - ۱۹۲۷)
- ۱۵- مردی که می خندد (کارگردان: پل لنی - آمریکا - ۱۹۲۸)
- ۱۶- بینوایان (کارگردان: ریمون برنار - فرانسه - ۱۹۲۳)
- ۱۷- بینوایان (کارگردان: ریچارد پولسلاوسکی - آمریکا - ۱۹۲۵)
- ۱۸- گاوروش (کارگردان: ت. لوکاته ویج - شوروی - ۱۹۲۷ - براساس داستان بینوایان)
- ۱۹- کوژپشت نتردام (کارگردان: ویلیام دبترله - آمریکا - ۱۹۳۹)
- ۲۰- بینوایان (کارگردان: کمال سلیم - مصر - ۱۹۴۲)
- ۲۱- ری بلاس (کارگردان: پی یر بیلون - فرانسه - ۱۹۴۷)
- ۲۲- بینوایان (کارگردان: فرناندو ریورو - مکزیک - ۱۹۴۲)
- ۲۳- بینوایان نمراری از تبعیدگاه اعمال شاقه (کارگردان: ریکاردو فرره را - ایتالیا - ۱۹۴۷)
- ۲۴- بینوایان نژان والژان (کارگردان: لویس مایلستون - آمریکا - ۱۹۵۲)
- ۲۵- بینوایان (کارگردان: دایسوک اتیو نم ماساهیروماکینو - ژاپن - ۱۹۵۲)
- ۲۶- ازاعی پادام پادو نم بینوایان (کارگردان: رامنوت - هند نامندرنزی - ۱۹۵۳)
- ۲۸- بینوایان (کارگردان: ژان - پل لوشانوا - فرانسه - ۱۹۵۷)
- ۲۹- بینوایان (کارگردان: گلن چردن - آمریکا نامانگستان تلویزیون - ۱۹۷۸)
- ۳۰- بینوایان (کارگردان: روبر حسین - فرانسه تلویزیون - ۱۹۸۲)